

Capitolul I

Istoricul și reglementarea societății comerciale pe acțiuni

Secțiunea I. Istoricul evoluției și reglementării societății comerciale pe acțiuni în Europa

Născută din ideea cooperării între mai mulți întreprinzători animați de intenția de a realiza împreună activități economice de amploare, societatea comercială pe acțiuni, ca și alte instituții ale dreptului comercial, își datorează apariția unor cauze economice și sociale.

1. Societățile în antichitate

Astfel, primele entități societare ce exprimă asocierea a două sau mai multe persoane fizice, prin afectarea comună a unor resurse, în vederea desfășurării unor activități economice și împărțirii rezultatelor economice obținute, sunt cunoscute încă din antichitate. Se evidențiază în această epocă societățile constituite conform dreptului roman, cum sunt: societățile de zarafi – *societas argintariorum*; societățile tuturor bunurilor prezente și viitoare ale asociaților – *societas omnium bonorum*; - societatea având ca obiect un singur lucru – *societas unius rei*; societatea pentru venituri viitoare – *societas quaestus, lucri, compendi*; societățile de arendă pentru încasarea impozitelor – *societas publicanorum*¹. Astfel de societăți s-au constituit prin încheierea unui contract între asociați iar bunurile care formau patrimoniul social rămâneau, în continuare, în proprietatea asociaților. Societatea presupunea existența a trei elemente: un aport comun, un interes comun și intenția de a încheia un asemenea contract (*affectio societatis*)². În

¹ A se vedea I.L. Georgescu, Drept comercial român, vol. II, Ed. All Beck, 2002, București, p. 6.

² A se vedea V. Hanga, Principiile dreptului privat roman, Ed. Dacia, 1989, Cluj Napoca, p. 102.

executarea stipulațiilor contractuale, fiecare asociat se obliga să depună o diligență apreciată *in abstracto*, în dreptul roman clasic¹, respectiv *in concreto*, în dreptul lui Iustinian², adică mai puțin sever, întrucât asociatul i se cerea să manifeste aceeași grijă pe care o depunea în administrarea propriilor sale afaceri³. Societatea era un contract ce se încheia - *intuitu personae*, adică în temeiul încrederii reciproce, iar nerespectarea obligațiilor etice, care caracterizau astfel de convenții, atrăgea răspunderea asociatului sub forma condamnării acestuia în limitele disponibilului patrimonial, asociatul fiind declarat, totodată, *infam*⁴.

2. Evul mediu

Evul Mediu se evidențiază prin apariția societății constituită în temeiul contractului de *commenda*. Un astfel de contract a fost determinat de necesitatea resimțită de asociațiile de negustori din nordul Italiei (Genova, Florența, Veneția), care pentru buna desfășurare a comerțului lor, aveau nevoie de credite pe care le obțineau de la nobili, militari, funcționari, deținători de capitaluri mari, dar care nu puteau să acorde împrumuturi cu dobândă comercianților, datorită interdicțiilor impuse acestor persoane de dreptul canonic. Soluția a constat în încheierea unui contract de *commenda* între împrumutător, denumit comanditar (*comendas*) și cel care primește fondul împrumutat, denumit comandita (*comendatarius*). Cum, însă, împrumutătorii nu au agreat trecerea sumelor împrumutate în patrimoniul personal al negustorilor împrumutați, s-a convenit afectarea creditelor numai pentru realizarea unor anumite operațiuni comerciale și pe o anumită durată de timp. Această soluție a avut însă două consecințe: a) capitalul împrumutat forma un patrimoniu distinct și autonom de cel al comanditarilor și comanditaților; b) acest patrimoniu a necesitat interpunerea unei a treia persoane care să îl dețină. Astfel, s-a creat per-

¹ Legea celor XII table (*lex duodecim tabularum*), edictele magistratului și pretorului (dreptul pretorian), constituțiile imperiale (*edicta, mandata, decreta și rescripta*).

² Dreptul lui Iustinian cuprinde: Codul lui Iustinian (*Codex Iustiniani*), Digestele (*Digesta*), Instituțiile (*Institutiones*) și Novellele (*Novellae Constitutiones*).

³ V. Hanga, op. cit., p. 102.

⁴ Ibidem, op. cit., p. 102.

soana juridică abstractă – societatea organizată sub forma comanditei, născută din voința colectivă a comanditarilor și negustorilor comandați, având patrimoniu propriu și capacitate juridică, în temeiul căreia putea să exercite și să își asume obligații în nume propriu¹. Această construcție juridică a condus la *conceptul de societate comercială - persoană juridică*².

În *Evul Mediu* apare un drept al târgurilor cu norme aplicabile numai comercianților – *lex mercatoria*, considerați membri ai corporației. Dreptul târgurilor sau corporațiilor a prezentat câteva caractere speciale : a) era un drept autonom față de dreptul privat; b) se întemeia pe cutume fixate în *consuetudinile* sau *constitutum usus*³ ale marilor târguri medievale italiene, franceze, germane, spaniole, dunărene și altele, fiind, deci, un *drept cutumiar* cu reguli necesare și obligatorii; c) acest drept era uniform și internațional, fiind recunoscut ca atare în tratate, ceea ce a făcut posibilă aplicarea sa față de toți comercianții; d) dreptul târgurilor avea caracterul unui drept profesional derogatoriu de la dreptul comun, datorită trăsăturilor sale esențiale (celeritatea operațiunilor, buna-credință, securitatea în executare)⁴.

Acest sistem de drept a creat societatea în nume colectiv, societatea în comandită simplă, și a pus bazele societății pe acțiuni, toate formele societare enunțate purtând denumirea de *companii*. Normele instituite de sistemul corporațiilor au fost preluate de primele legiferări⁵.

Normele de drept corporativ aplicabile pe teritoriul unui oraș au fost schimbate, ulterior, cu normele scrise ale organizației de stat, iar treptat, întregul drept consuetudinar este înlocuit de dreptul scris, emis de autoritatea statală. Locul statutelor și culegerilor de cutume este luat de *ordonanțe* și *edicta regale*⁶.

¹ A se vedea *M.N. Costin, C.A. Jeflea*, Societățile comerciale de persoane, Ed. Lumina Lex, 1999, București, p. 4.

² *R.P. Vonica*, Drept comercial. Partea generală, Ed. Lumina Lex, 2000, București, p. 30.

³ *D. Gălășescu-Pik*, Drept comercial, 1948, p. 21-22.

⁴ *R.P. Vonica*, p. 52-53.

⁵ *Ibidem*, p. 56. „Dar mai importantă încă, a fost opera lor pentru formarea unui drept mercantil.”, *C. Vivante*, Instituțiuni de drept comercial, Tipografia Ion C. Văcărescu, 1927, București, p. 9.

⁶ *R.P. Vonica*, op. cit., p. 56.

Cea dintâi reglementare a unei societăți comerciale aparține Franței. Astfel, prin *Marea Ordonanță Terestră* din 1673¹ este legiferată societatea în comandită, ordonanța prevăzând, sub normă imperativă, necesitatea publicării unui extras a actului de societate și numele comanditarilor, dacă aceștia erau comercianți (art. 2-6). Nu s-a prevăzut însă cerința unui nume propriu pentru societate. Cu toate acestea, așa cum s-a arătat în doctrină, prin această ordonanță „dreptul cucerise principiul personalității juridice și acela al limitării răspunderii asociaților”².

Tot în această perioadă apar primele prototipuri ale societății pe acțiuni, mai întâi sub denumirea de *bănci* (Banca di San Giorgio, Banca San Ambrogio din Milano)³. Asociații acestor bănci dețineau în contul aporturilor lor titluri transmisibile. În secolul XVII, pe fondul marilor colonizări desfășurate de națiunile maritime europene (Anglia, Franța, Olanda, Suedia) se evidențiază marile *companii* pentru exploatarea noilor ținuturi colonizate, la care participă regi, nobili, militari și comercianți. Astfel, în Franța, Colbert creează Compania Indiilor Orientale (1664)⁴, la care regele Franței, Ludovic al XIV-lea, a subscris acțiuni în valoare de 6 milioane de franci, principii și Curtea 2 milioane, iar restul a fost subscris de marii comercianți financiari și de magistrați⁵. Anterior, tot Franța a creat mai multe societăți coloniale având ca obiect colonizarea insulelor Martinica, Guadalupa și San Dominique, prin Compania Insulelor Americii (1626), respectiv a Canadei, prin Compania Noii Franțe (1628). În aceeași epocă, Olanda a creat Compania Olandeză a Indiilor Orientale (1602) și Compania Olandeză a Indiilor Occidentale (1621), iar Suedia a întemeiat Compania Suedeză Meridională (1625)⁶.

¹ A se vedea I.L. Georgescu, op. cit., p. 8. Ordonanța a fost emisă sub regele Ludovic al XIV-lea, și mai este cunoscută sub denumirea de Ordonanța lui Colbert sau codul Savary. A se vedea pentru detalii, G. Ripert, R. Roblot, Droit commercial, Septième édition, Librairie Générale de Droit et de Jurisprudence, Paris, 1972, p. 13.

² I.L. Georgescu, op. cit., p. 9.

³ Soprano, Trattato teorico pratico delle societa commerciali, Utet, Torino, 1934, p. 207.

⁴ G. Ripert, R. Roblot, op. cit., p. 576.

⁵ I.L. Georgescu, op. cit., p. 9.

⁶ „Certaines sociétés sont désignées sous la nom de compagnies. L'expression ancienne a été conservée par imitation de la practice anglaise pour

Astfel de companii au fost fondate prin ordin regal, ceea ce le-a conferit personalitate juridică. Vechii juriști nu s-au ocupat de companii, apreciind că acestea aparțin dreptului public și nu dreptului privat.

Doctrina modernă a evidențiat, însă, câteva principii comune tuturor acestor companii, cum sunt: principiul personalității juridice, care este ferm nuanțat; principiul suportării riscurilor afacerii numai până la concurența capitalului investit; principiul publicității companiei și privilegiilor asociaților; aportul bănesc al fiecărui asociat este reprezentat, pentru prima oară, de *acțiuni*; compania beneficiază de un organ de conducere, adunarea generală a acționarilor, și de o administrație proprie încredințată marilor acționari desemnați de adunarea generală.¹

Principiile enunțate ne conduc la concluzia că aceste companii s-au constituit în societăți comerciale pe acțiuni, având toate trăsăturile specifice ale societății pe acțiuni moderne: un capital social propriu divizat în acțiuni; un obiect de activitate determinat la a cărui realizare cooperează mai mulți acționari; organe proprii de conducere și de administrare; realizarea de beneficii de către societatea comercială și distribuirea acestora către acționari, în raport de numărul și valoarea acțiunilor deținute.

Revoluția Franceză din 1789 denunță și suprimă companiile de exploatare colonială, iar prin Decretul din 24 august 1793, societățile pe acțiuni sunt supuse autorizării legislative. Această situație nu a durat decât până în anul 1797, când prin Decretul din 30 noiembrie, Directoratul a autorizat constituirea de societăți, fără a emite nici un fel de reguli relative la înființarea și funcționarea acestora. Unele societăți vechi, revenind la statutele lor și înnoindu-le, au creat în anul 1800: manufactura tutunului Gros Caillon, Casa de Cont Curent, Societatea de teatru Feydean.

certaines sociétés. Le mot de compagnie n'a aucun sens juridique particulier", *G. Ripert, R. Robot*, op. cit., p. 574.

¹ *I.L. Georgescu*, op. cit., p. 9. A se vedea, de asemenea, *I. Turcu*, Teoria și practica dreptului comercial român, vol. I, Ed. Lumina Lex, București, p. 239; *St.D. Cărpănu*, Drept comercial român, ed. a 5-a, Ed. All Beck, București, 2004, p. 140.

3. Epoca modernă

În zorii epocii moderne, Franța reușește adoptarea primului Cod comercial (15 septembrie 1807), care este pus în aplicare începând cu 1 ianuarie 1808. Deși codul a valorificat cele mai importante reglementări conținute de dreptul statutar și cel consuetudinar, inclusiv lucrările celor mai valoroși juriști ai timpului¹, societatea pe acțiuni nu a beneficiat de nici o reglementare. Abia în a doua jumătate a secolului XIX, pe fondul dezvoltării capitalismului industrial și financiar, al progresului tehnic în industrie și lucrărilor de amenajare a edificiilor, în construcția de căi ferate și navigația vapoarelor, prin Legea din 24 iulie 1867 se reorganizează societatea în comandită pe acțiuni, prevăzută deja de Codul comercial din 1807, și se acordă libertatea de constituire a societăților pe acțiuni, denumite *sociétés anonymes*.² Această lege, deși modificată de mai multe ori, a rămas în vigoare un secol, până la abrogarea sa prin Legea din 24 iulie 1966.³ Noua reglementare abrogă, de asemenea, toate dispozițiile relative la societățile comerciale conținute de Codul comercial, oferind un ansamblu de texte cu privire la funcționarea diverselor societăți comerciale.⁴ Legea din 24 iulie 1966 a fost completată cu Decretul nr. 67-236 din 23 martie 1967 și apoi modificată în mai multe rânduri prin diferite ordonanțe și decrete, fiind în vigoare și în prezent.

Legea franceză din iulie 1867 a marcat triumful capitalismului liberal. Libertatea de constituire a fost de altfel proclamată, după Anglia și Franța, de Spania în 1869, de Germania în 1870, de Belgia în 1873, de Italia în 1882.

În Anglia, capitalismul modern a facilitat crearea marilor companii din secolul XVIII. Inițial, companiile nu puteau fi constituite

¹ C. Vivante, op. cit., p. 11.

² „Cette loi est restée pendant près d’un siècle la charte fondamentale des sociétés par actions”, G. Ripert, R. Roblot, op. cit., p. 578.

³ Legea nr. 66-537 din 24 iulie 1966 este considerată de autorii francezi legea reformatoare a dreptului societar. A se vedea M. Cozian, A. Viandier, Droit des sociétés, cinquième édition, Ed. Litec, Paris, 1991, p. 33.

⁴ Legea consacră un capitol întreg (cap. IV, art. 70-262) societății anonime, cu deosebire secțiunea opt, reglementând succesiv constituirea, direcțiunea și administrația, adunările acționarilor, modificările de capital, controlul, fuziunea și transformarea, dizolvarea, răspunderea civilă. Capitolul V tratează acțiunile, obligațiunile și părțile fondatorilor.

decât prin ordonanță regală sau un Act al Parlamentului. Din 1844, însă, s-a decis că încorporarea rezultă din simpla înregistrare a actului. Societatea pe acțiuni (*Company by shares*) este autorizată printr-un Act din 1885, care face distincție între condițiile de constituire a marilor societăți ce fac apel la subscrierile publicului, denumite *public companies*, și cele pentru societățile private, denumite *private companies*, în care numărul de asociați este mai mic de 50, titlurile emise nu sunt negociabile și cărora apelul la subscrierile publicului le este interzis. Dreptul societăților pe acțiuni este codificat în 1862, în 1900 și în 1908, apoi, pentru companii, prin Actul din 1929, revizuit în 1947. Dreptul englez asupra societăților l-a constituit, în continuare, Actul Companiilor (*Companies Act*), din 30 iunie 1948, reformat prin Actul din 27 iulie 1967¹.

În Germania, Codul comercial din 1897 conține o reglementare a societăților pe acțiuni (*Aktiengesellschaft*), ce nu diferă în mod esențial de concepția franceză. Această reglementare a fost remaniată prin Ordonanța din 15 decembrie 1931, iar prin Legea din 30 ianuarie 1937 s-a codificat dreptul societăților pe acțiuni. În fine, Legea din 1937 a fost înlocuită cu o nouă reglementare conținută de Legea din 6 decembrie 1965, modificată prin legile din 14 și 15 august 1969, în vigoare în prezent².

În Italia, Codul comercial din 1882 s-a inspirat din legea franceză din 1867. Ulterior, regimul fascist a impus societăților pe acțiuni un control sever și o limitare a beneficiilor. Acest cod a fost abrogat prin Decretul Regal din 16 martie 1942, iar dispozițiile relative la societăți s-au introdus în Codul civil din același an³. Societatea pe acțiuni (*società per azioni*) este reglementată în prezent de Codul civil italian (majoritar în Cartea a V -a, Titlul V, art. 2247-2510) și unele legi speciale⁴.

¹ G. Ripert, R. Roblot, op. cit., p. 587. A se vedea, de asemenea, F.B. Palmer, *Company Law*, ed. a 21-a, 1968; Tunc, *Le droit anglais des sociétés anonymes*, thèse, 1971; S.N. Frommel, J.H. Thompson, *Company Law in Europe*, Ed. Kluwer - Harrap Handbooks, London, 1975.

² G. Ripert, R. Roblot, op. cit., p. 588. A se vedea, de asemenea, N.M. Hunnigs, *Commercial Laws Europe 90*, Ed. Sweet Maxwell Ltd., Londra, 1990.

³ A se vedea, M. Capiluppi, *Diritto Commerciale*, Ed. Tramontana, Milano, 1998, p. 10; D. Drosu Șaguna, M.R. Nicolescu, *Societăți comerciale europene*, Ed. Oscar Print, București, 1996.

⁴ Legea nr. 1475 din 29 decembrie 1962, Legea nr. 1472 din 19 noiembrie 1942, Legea nr. 1966 din 23 noiembrie 1939.

În *Elveția*, prima reglementare a societății pe acțiuni a reprezentat-o Legea din 18 decembrie 1936, având puternice influențe de drept german dar și un plus de spirit democratic și liberal care nu se regăsește în legile germane ale epocii. În aceeași perioadă au continuat să se aplice și legile cantonale asupra societăților. Începând cu anul 1957, Parlamentul elvețian are mai multe intervenții pentru modificarea dreptului asupra societății pe acțiuni. După prezentarea succesivă a mai multor proiecte de revizuire a acestei reglementări, în iulie 1992 intră în vigoare noul drept al societății pe acțiuni, în scopul adaptării lui la dreptul Uniunii Europene¹. Reglementarea societății pe acțiuni (*Aktiengesellschaft* sau *sociétés anonymes*) este conținută de Codul Federal al Obligațiilor (C.O), special în Partea a III-a, Titlul 26, art. 620-763.

În Spania, societatea pe acțiuni (*sociedad anónima*) a fost guvernată de dispozițiile Codului comercial din 1885. Prin Legea din 17 iunie 1951 s-a impus forma juridică a societății anonime tuturor societăților care prezentau o anumită importanță economică. Din nevoia de implementare a dreptului Uniunii Europene în materia societăților pe acțiuni, în 1989 a fost adoptată o nouă reglementare, Legea privind societatea anonimă, în vigoare și astăzi².

Secțiunea a II-a. Istoricul evoluției și reglementării societății comerciale pe acțiuni în România

În România, până la sfârșitul perioadei feudale, nu a existat o legislație comercială scrisă, separată de cea civilă. „Obiceiul era lege și obiceiul era o dreptate care în tăcuta primire a stăpânirii și a locuitorilor țării a câștigat pravilnicească putere”³.

¹ A se vedea, P. Montavon, A. Wermelinger, C. Favre, *Droit et pratique de la société anonyme*, tome I, Editions Juridique AMC ALPHA, Lausanne, 1994, p. 2-3.

² A se vedea N.M. Hunnings, op. cit., p. 240-250.

³ Codul comercial adnotat, Ministerul Justiției, Institutul de Arte Grafice „Tiparul Românesc”, București, 1944, nota introductivă de I.C. Marinescu, p. VII.

Totuși, izvoarele scrise ale dreptului românesc evidențiază la jumătatea secolului XVII primele referiri la asocieri de persoane în vederea exploatarei unui fond comun¹. Se remarcă, astfel, Cartea românească de învățătură de la pravilele împărătești (1646) în Moldova, Pravila cea mare sau Îndreptarea legii (1652) în Țara Românească și Corpus Juris Hungarici, Dietele Transilvănene, colecțiile normative (*Approbatæ Constitutiones* și *Compilatæ Constitutiones*), Privilegiile regale, Statutele, Diploma leopoldină (1691), în Transilvania.

Dreptul feudal din Țara Românească și Moldova a considerat ca fiind subiecte de drepturi și obligații unele colectivități lucrative, ca frățiile și breslele de meșteșugari și negustori. Astfel de subiecte colective de drepturi și obligații au luat ființă prin voința membrilor lor sau a autorității statale. Capacitatea juridică proprie, limitată la scopul prevăzut în actul constitutiv, și durata, în principiu nedeterminată în timp, a acestor colectivități, i-a determinat pe cercetătorii istoriei dreptului să le acorde denumirea de persoane morale sau juridice².

Dreptul feudal transilvănean a cunoscut și el astfel de persoane morale, dând ca exemplu colegiile, în cadrul cărora se grupau mai multe persoane sau o corporație deținătoare a unor drepturi sau privilegii proprii.

„Asocierea în diferite scopuri era practic cunoscută în sistemul popular, în special pentru efectuarea diferitelor lucrări agricole sau de construcție. „Cartea românească” prevedea pedepse grele pentru asociatul care abuza de încrederea părtașilor săi și cheltuia fondurile comune în folos propriu sau proceda abuziv la împărțirea câștigului 13, par. 147). „Îndreptarea legii” limita responsabilitatea în materie de societate numai la asociați, stabilind că în cazul când unul din asociați intră în tovărășie cu alți asociați, aceasta nu-i obligă și pe primii. Statutele (Condica) companiilor „grecești” din Brașov și Sibiu din secolul al XVII-lea cuprindeau și elemente de drept comercial ca și regulamentele breslelor”³.

¹ A se vedea pentru detalii Istoria dreptului românesc, vol. I, în colectiv de autori, coordonator V. Hanga, Ed. Academiei, București, 1980, p. 207-232, p. 495, p. 570.

² Ibidem, p. 495.

³ Istoria dreptului românesc, p. 570.

Codul Calimach (1817) adoptat în Moldova marchează saltul de la orientarea bizantină la cea occidentală, modernă, constituind primul cod de ramură (condica țivilă), inspirat în mare parte din Codul civil austriac din 1811¹. Codul Calimach recunoștea numai asociațiile formate în scopul de a cumpăra proprietăți în mod colectiv. În schimb, o persoană juridică se putea înființa și fără hrisov domnesc, dacă nu era oprită de legi ori împotriva siguranței publice sau bunelor moravuri (par. 47).

Legiuirea Caragea (1818), adoptată în Țara Românească, conținea patru coduri (civil, penal, procedură civilă și procedură penală) precum și o parte comercială integrată reglementării de drept civil. Codul recunoștea persoanele juridice sub denumirea de societăți, care se împărțeau în mari și mici. Astfel de societăți se puteau forma între bresle sau orice obști, însă, cu încuviințarea autorității statului, care avea drept de supraveghere și control asupra statutelor (așezărilor) lor². Legiuirea Caragea definea contractul de societate (tovărășia) „un fel de obștire și să zice, când doi inși sau mai mulți tocmindu-se vor pune toți câte atât, cu care se neguțătoresc împreună, având de obște și câștigul și paguba (III, 14, 1)”³. Modalitățile de asociere erau prevăzute cu termen și fără termen, cu egalitate de aport sau fără, cu aport în bani sau în natură, cu participarea egală sau inegală la câștig. O distribuție asemănătoare a tovarășiilor negustorești face și Codul Calimach, după cum participanții la tovarășie vor pune la mijloc, în mod deosebit „câte un lucru sau sume de bani sau un întreg soi de lucruri, adică toate mărfurile, toate rodurile, toate lucrurile nemișcătoare sau în sfârșit întregile lor averi, așa și felurile tovarășiei sunt deosebite și driturile ei se întind mai mult sau mai puțin (XXX, par. 1564)”⁴.

În Transilvania funcționau societăți comerciale încă din secolul al XVII-lea (Sibiu și Brașov). În 1723 ia ființă Societatea Comercială

¹ Elaborarea Codului Calimach s-a făcut în două etape: mai întâi sub încredințarea lui Ananias Cuzanos, redactor al textului grecesc, iar mai apoi sub redactarea eruditului brașovean Chr. Flechtenmacher, acesta din urmă adoptând planul Codului civil austriac.

² A se vedea, E. Antonescu, *Codul comercial adnotat*, vol. III, *Societățile comerciale*, Tipografiile Române Unite, București, 1928, p. 20-21.

³ Preluat din citarea dată în *Istoria dreptului românesc*, vol. II/1, p. 279.

⁴ *Ibidem*. A se vedea și N.I. Anghelescu, *Tovărășii de negustori*, București, 1933, p. 35.

din Timișoara, destinată, ca și celelalte societăți din spațiul transilvănean, lărgirii legăturilor cu Levantul și Adriatica. În 1851 se încheie un „contract de însoțire”, pe baza căruia ia naștere o societate pe acțiuni, ce își propune construirea unei fabrici de hârtie la Zărnești. Conducerea unei asemenea societăți era încredințată unui „praestos” și unui consiliu format din mai mulți membri aleși de toți componenții comunității în adunarea generală.

Epoca modernă impune novarea reglementărilor existente în cele trei țări române, ceea ce se realizează prin Regulamentele Organice, câte unul pentru Țara Românească (1831) și Moldova (1832). Acestea introduc un regim de drept organizat și creează pentru prima dată instituții de drept comercial, cum sunt: faptele de comerț, inclusiv societățile comerciale (așezământurile) dintre bancheri, neguțatori și negustorași, precum și instanțe comerciale specializate (Judecătoria București și Craiova, respectiv Tribunalul Galați).

Tot Regulamentele Organice pun baza codificării comerciale, prevăzându-se prin art. 241 al Regulamentului din Țara Românească că „în principatul Valahiei pricinile de comerț se vor judeca după condica de comerț a Franței, care se va traduce în limba românească, luându-se dintr-însa toate câte se vor potrivi cu starea țării”. Tradus în românește, Codul comercial francez, cu modificările lui din 1838, devine, la 1840, cel dintâi cod comercial din Muntenia, fiind extins apoi la 10 decembrie 1863 și în Moldova. Deosebit de importante sunt reglementările acestui cod, întrucât definește *expressis legis* categoriile de societăți comerciale, iar printre acestea și pe aceea pe acțiuni: „Pravila cunoaște trei feluri de tovărășii negustorești, adică: tovărășia în nume cuprinzător, tovărășia în comandită și tovărășia anonimă” (art. 18). „Tovărășia anonimă (fără nume) nu este sub nume tovărășesc, adică nu se arată prin numele nici unuia din tovarăși” (art. 28). După unirea celor două țări românești (1859), această traducere a Codului comercial francez devine „Condica de comerț a Principatelor Unite”.¹

Dezvoltarea continuă a activității economice românești, progresul operațiunilor comerciale au necesitat adaptarea reglementării comerciale la noile raporturi de drept comercial. Astfel, după o muncă în

¹ Texte citate de E. Antonescu în lucrarea „Societățile comerciale”, p. 21. A se vedea pentru detalii Istoria dreptului românesc, vol. II/1, p. 301-314; D.D. Gerota, Istoricul legislației comerciale de la origini până la Codul din 1887, Enciclopedia României, vol. IV, Imprimeria Națională, București, 1943, p. 337-340, în Revista de drept comercial nr. 7 - 8/1999, p. 217-224.

colectiv, între anii 1883 și 1887, a fost conceput și realizat primul Cod comercial român, adoptat prin Decretul din 10 aprilie 1887 și pus în aplicare pe data de 1 septembrie 1887. Acest cod a fost luat aproape în întregime din Codul comercial italian din 1882¹, preluând, astfel, formele de societăți comerciale reglementate de acest cod, și anume: societatea în nume colectiv, societatea în comandită simplă, societatea anonimă (pe acțiuni) și societatea în comandită pe acțiuni (Cartea I, Titlul 8, art. 77-269).

Constituirea societății pe acțiuni a fost reglementată amănunțit sub forma a două variante: constituirea simultană și constituirea prin apel la subscripția publică. Actul constitutiv era supus controlului judecătoresc (tribunalul comercial), care verifica îndeplinirea formalităților de constituire și a condițiilor de fond referitoare la acționari și acțiuni, denumirea societății, obiectul de activitate, capitalul social, organizarea și conducerea societății etc.²

Conducerea societății a fost încredințată adunării generale a acționarilor, care lua decizii pe baza principiului majoritar, cu sacrificarea celor absenți sau care manifestau o opinie diferită de aceea a majorității.

Gestiunea societății a fost încredințată administratorilor, care, atunci când erau mai mulți, formau un consiliu. Un astfel de consiliu lua hotărâri tot pe baza principiului majoritar.

Controlul asupra gestiunii societății era asigurat de cenzori, care formau o comisie, luând decizii pe baza aceluiași principiu al majorității. Controlul putea fi provocat însă și de acționarii minoritari, fie prin convocarea adunării generale, fie prin autorizarea tribunalului³.

¹ Alte influențe asupra Codului comercial român din 1887 se referă a Legea germană asupra polițelor, din 1848, Legea belgiană asupra gajului comercial și contractului de comision, din 1872 și, uneori, la Codul comercial francez din 1807.

² A se vedea, relativ la bogata jurisprudență în materie de autorizări a societăților comerciale, sub regimul juridic guvernat de Codul comercial: *V. Pătulea, C. Turianu*, Instituții de drept economic și comercial, Practică jurisdicțională, Ed. Continent XXI Universul, București, 1994, p. 330-383; *E. Antonescu*, Codul comercial, adnotat cu jurisprudența, doctrina română și străină, text austriac și ungar, ed. a 2-a, vol. III, Societățile comerciale, Tipografiile Române Unite, București, 1928.

³ După apariția Codului comercial, în 1894 s-a înființat prima societate anonimă pe acțiuni din vechea Românie. Până la primul război mondial au fost înființate 60 de societăți de acest fel, cu un capital social total de

În Transilvania se remarcă aplicarea legislației comerciale austriece printre care și Legile privind societățile comerciale și înscrierea firmelor din 1855, iar sub „confiniul” militar bănățean, între 1863 și 1880, se aplică Codul comercial german. După proclamarea dualismului austro-ungar s-a întocmit o nouă legislație comercială, fiind adoptat și Codul comercial din 1875, prin Legea nr. XXXVII, care a rămas în aplicare până după Marea Unire din 1918¹. În comparație cu reglementările în materie din vechea Românie, în dreptul aplicat în Transilvania se regăsesc reglementate, de asemenea, patru forme de societăți comerciale, inclusiv societatea pe acțiuni, însă reglementarea diferă relativ la organizarea și funcționarea acestora, la drepturile și răspunderea asociațiilor, la forma actelor constitutive și modul de administrare etc.² Sub acest regim juridic au fost constituite, între anii 1892-1913, un număr de 25 de societăți comerciale și 148 de bănci (societăți comerciale, instituții de credit și economice) care, împreună, au adus în viața românilor din Transilvania foloase economice, stimulând spiritul de economie și întreprindere³.

După Unire, Codul comercial a fost introdus în Basarabia (1 iulie 1919)⁴ și, mai apoi, extins în Bucovina (1938)⁵ și în Transilvania (1943)⁶.

Alăturat dispozițiilor Codului comercial din 1887, au intervenit o serie de legi care au reglementat diverse materii în afara textelor codului, inclusiv în domeniul societății pe acțiuni⁷.

43.461.995 lei. A se vedea pe larg *N. Marcu ș.a, Istorie economică*, București, 1979, p. 182.

¹ Pentru detalii, a se vedea *Istoria dreptului românesc*, vol. III/2, p. 52.

² Această diferențiere se explică prin preluarea masivă în legislația comercială din Transilvania a reglementării din Codul comercial german din 1886, inspirat și el în bună parte din Codul comercial francez.

³ Prima bancă din Transilvania a fost „Albina” din Sibiu (1872), după care au urmat altele: „Furnica” în Făgăraș (1883), „Ardeleana” în Orăștie (1885), „Timișana” în Timișoara (1885), „Economul” în Cluj (1886), „Aurora” în Abrud (1887), „Arieșana” în Turda (1887), „Bistrițana” în Bistrița (1888). A se vedea *Istoria dreptului românesc*, vol. III/2, p. 169.

⁴ Decret-Lege nr. 1731 din 4 mai 1919.

⁵ Decret-Lege nr. 478 din 1 octombrie 1938.

⁶ Legea nr. 389 pentru extinderea legislației civile și comerciale a Vechiului Regat în România de peste Carpați, din 22 iunie 1943.

⁷ Legea pentru înființarea unui registru al comerțului, din 10 aprilie 1931; Legea privitoare la funcționarea societăților anonime pe acțiuni și în comandită pe acțiuni, din 19 octombrie 1940; Legea pentru deținerea mandatului de admi-